

UDC 930.85 (4—12)

YU ISSN 0350—7653

ACADEMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS

COMITE INTERACADEMIQUE DE BALKANOLOGIE
DU CONSEIL DES ACADEMIES DES SCIENCES ET DES ARTS
DE LA R.S.F.Y.
INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

BALCANICA

ANNUAIRE DE L'INSTITUT DES ETUDES BALKANIQUES

XV

BELGRADE 1984

<http://www.balkaninstitut.com>

живота (укључујући, на пример, и случајеве крвне освете који још постоје, а решавају се према традиционалним правилима обичајној права које има и општебалканске

карактеристике) и као таква добро изражава стање и у вези са сукобом старог и новог.

Бујица Крстић

КЊИГА О МАБАРСКОМ ФОЛКЛОРУ У ЈУГОСЛАВИЈИ

Jugoszláviai magyar folklór. A Magyar Nyelv, Irodalom és Hungarológiai Kutatások Intézete, Ujvidék 1983 (Мабарски фолклор у Југославији, издање Института за мабарски језик, књижевност и хунгаролошка истраживања у Новом Саду, 1983).

Трећа свеска серије Расправе и монографије (*Ertekezések, Monográfiák*) коју издаје Институт за мабарски језик, књижевност и хунгаролошка истраживања у Новом Саду, посвећена је радовима из области фолклора Мабара у Југославији и садржи 24 прилога, избор студија и грабе објављених раније у мабарским часописима у Југославији (*Hungarológiai Közlemények i Hid*) и у НР Мабарској (*Etnográfia, Néprjaz és Nyelvtudomány*) у временском распону између 1951—1983. године.

Приређивач ове публикације, истакнути етнолог-фолклорист Карољ Јунг, научни сарадник Института за мабарски језик, књижевност и хунгаролошка истраживања, извршио је избор и редакцију, написао поговор и дао на крају књиге избор одабране литературе која се односи на ову тематику.

Приређивач је књигу поделио на пет поглавља: 1. Историја фолклористичких истраживања, 2. Фолклористичка традиција календарских празника, 3. Свет традиција у прекретници човека живота, 4. Народна веровања и практична магија и 5. Поговор, Одабрана литература и Регистар.

У прво поглавље су уврштена два чланка посвећена прегледу истраживачког и прикупљачког рада мабарског фолклора у Југославији почев од 1949. године и они

обухватају писце, изворе и географска подручја на којима су вршена истраживања и бележења (Бачка, Банат, Срем, Славонија, Барања, Босна, Хрватска, Међумурје и део Словеније); један рад говори о резултатима истраживачког рада и улози фолклористичких истраживања у култури Мабара у Југославији; један други пак о потреби да се и школска омладина укључи у прикупљање фолклористичке грабе и тиме да се код омладине побуди интересовање за истраживачки рад и развије дар посматрања и уочавања фолклористичких феномена.

Друго поглавље је посвећено питањима народних обичаја: у време поклада (резултат новијих истраживања и прикупљачког рада овог материјала у средњем Банату), интернетничким истраживачима обичаја светоиванданског паљења ватре, а посебно и детаљно се говори о фолклористичким истраживањима у Срему, као и о неким сачуваним обичајима у северном Банату који се упражњавају за време празника и других значајних дана у години.

У трећем поглављу једна студија је посвећена народним обичајима и веровањима у Јерменовцу (*Utményháza*, припада Пландишту) који се одиосе на љубав младих, затим неким обичајима приликом склапања брака — свадбе, али се говори и о ванбрачном животу, о „посрнулој“ девојци, о спречавању трудноће, о трудноћи, порођају, новорођеном детету и крштењу. Један прилог говори о васпитавању детета у сиромашним породицама у Тополи на прекретници столећа, други пак о дужностима же-

не у Купусини и тешким пословима који се сваљују на њу, али на које је навикла од раног детињства. Искрпна обавештења пружа рад о обичајима војвођанских Маџара поводом погребних сватова умрле младе оосбе и о свадбено-погребној круни девојке или младића, затим о погребним обичајима у Сенти и о начину живота у кругу велике породице код Маџара у Славонији.

Четврто поглавље је посвећено народним веровањима и практичној магији. Ту су прилози ка проучавању народног веровања у Бездану, неки етнографски подаци из области празноверја и опчињавања у Богојеву (Gomboš), о неким обичајима празноверја у једном предграђу Сенте; доноси се подаци из сакралне етнологије у склопу традиција у Богојеву (Gomboš) који се односе на небеско писмо и благослов у борби против зла. Ту је и прилог у којем се износи стоједанаест враџбина које се примењују у Сенти и околним као и неке магијске и грабаницјашке представе код Маџара у Југославији. Опис на који се начин опчињава у околини Сенте говори о упражњавању овог обичаја приликом новог месеца и у неким другим приликама (у циљу оздрављења и сл.). Један је прилог посвећен неким облицима народног лечења код Маџара у Банату, а ту је и студија о фонетици и фонологији у једној фолклористичкој врсти која је примењује у дечјим играма.

У Поговору који затим следи, састављач збирке наглашава да је ова књига одбир из богатог истраживачког рада у области маџарског фолклора у Југославији почев од завршетка другог светског рата, а при састављању њеном намера му је била да прикаже један од видова добијених научних резултата које сматра битним; примењује, међутим, да и студије и радови из ове области који нису ушли у, ову збирку имају не мањи значај са становишта развоја и постигнутих резултата у истраживању фолклора Маџара у Југославији.

У ову збирку нису ушли радови из области народне поезије и прозе, пошто ће они угледати дана у свесци *Jugoszláviai magyar népköltészet (Маџарска народна поезија у Југославији)*. Приређивач напомиње и то, да је у ову збирку унео оне радове које је сматрао да је потребно да уђу у прву свеску ове врсте и који обрађују појаве и материјалне и духовне културе, а значајне су не само са становишта проучавања фолклора Маџара у Југославији, него и шире, маџарског фолклора уопште, али и за компаративна проучавања маџарско-јужнословенског фолклора.

Овом приликом нису ушли у ову збирку ни прилози из области маџарске народне музике, народних и дечјих игара у Југославији иако су и ова подручја од не малог значаја, но и њима ће се посветити једна од следећих свезака.

Објављивањем прилога угледних маџарских аутора из иностранства, приређивач Карољ Јуног желео је да обелодани колико је живо њихово интересовање за маџарску фолклористику у Југославији, а желео је да укаже и на то, да су студије и чланци маџарских фолклориста у Југославији објављивани на светским језицима и у запаженим иностраним публикацијама.

Селекциона библиографија радова из области маџарског фолклора у Југославији, изнета у овој књизи, односи се на временско раздобље између 1945—1983. године и она се може сагледати делом и у библиографским свескама *A Jugoszláviai magyar irodalom bibliográfiája* у издању *Hungarológiai Közlemények* које је сачинио мр Ласло Пашћик, а до сада је изишло 14 свезака (1968—1983. године), но литератūra о фолклористичким истраживањима Маџара у Југославији је тако обимна, да се указује потреба да се она што хитније сакупи, обради и објави, иако је у иностранству угледало дана неколико публикација које се односе на маџарску фолклористику у Југославији.

Састављач књиге, др Карољ Јуног, водио је рачуна и о томе да

буду заступљени радови из свих крајева у Југославији у којима живе Мабари.

Књига се завршава Регистром којим је састављач — да би олакшао читаоцу да нађе тражено име ако се оно јавља више пута на једној страни — крај броја стране означи бројком колико пута се оно спомиње на тој страни.

Једна примедба: са жаљењем констатујемо, да ова корисна и значајна књига може да служи највише читаоцу који влада мабарским језиком, пошто не садржи ни појединачне резимее радова, а а нема ни општег резимеа на крају књиге било на српскохрватском,

било на којем светском језику. Било би целисходно да је Поговор обављен и на српскохрватском језику, пошто он садржи много корисних података. Верујемо да ће следеће књиге ове врсте то да надохнаде.

И на крају да констатујемо: ова књига, било да се узме у обзир садржина самих објављених радова у њој, било библиографија уз радове, затим одабрана библиографија на крају књиге и Поговор састављача, откривају колико је до сада много урађено на пољу истраживања мабарске фолклористике у Југославији.

Магдалена Веселиновић-Шули

Мира Шаkota, РИЗНИЦА МАНАСТИРА БАЊЕ КОД ПРИБОЈА,
Републички завод за заштиту споменика културе, Студије и монографије I,
Београд 1981, 173 стр., 90 слика, 6 табли-прилога у боји.

Прошла је једна деценија од срећног тренутка кад је мала група стручњака Републичког завода за заштиту споменика културе, који су предводили архитект-конзерватор Иван Костић и конзерватор-саветник Мира Шаkota, открила изузетно значајан налаз. Приликом конзерваторско-археолошких истраживања манастира Бање, односно Светог Николе Дабарског код Прибоја на Лиму, у малој цркви Успења, која је дозидана Св. Николи, 25. септембра 1974. ископан је део манастирског ризничног депозита испод црквеног пода. Налаз се састојао од четрдесет што сребрних што позлаћених предмета црквене и световне намене, украшених драгим каменом, полудрагим или горским кристалом. За њихову изузетно добру очуваност дужни смо одати хвалу непознатим лицима која су их, брижљиво замотане у луксузан текстил, пажљиво ставила у дрвени сандук, што се могло закључити на основу његових остатака, и закопала испод камених плоча црквеног патоса. Данас је пред нама једна

изванредно опремљена и студиозним текстом испуњена књига о овом налазу, дело Мире Шаkota, одличног познаваоца инвентара наших манастирских ризница. Текст је подељен на четири главе и бројна поглавља, која у III глави сачињавају у ствари каталог ризнице с прецизно детаљисаним јединицама. Поред исцрпних обавештења која читалац стиче из текстовног дела ове публикације, и њени богати илустровани прилози преносе сјајне и многоструке вредности и поруке из културне историје и уметности Срба до краја XV века, кад се датира најстарији предмет овог налаза, до последње деценије XVII века, кад је закопан сандук с бањским црквеним благом и кад је манастир, ускоро после тога, поново опустео, не зна се већ који пут у својој историји. Ова драгоценна књига, прва у серији „Студије и монографије“, представља једно од остварења из амбициозног издавачког програма Завода да поред сталне едиције „Саопштења“ повремено публикује посебне свеске са значајним резултатима